

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ СТОПЕ КОНТРАЦИКЛИЧНОГ ЗАШТИТНОГ СЛОЈА КАПИТАЛА ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

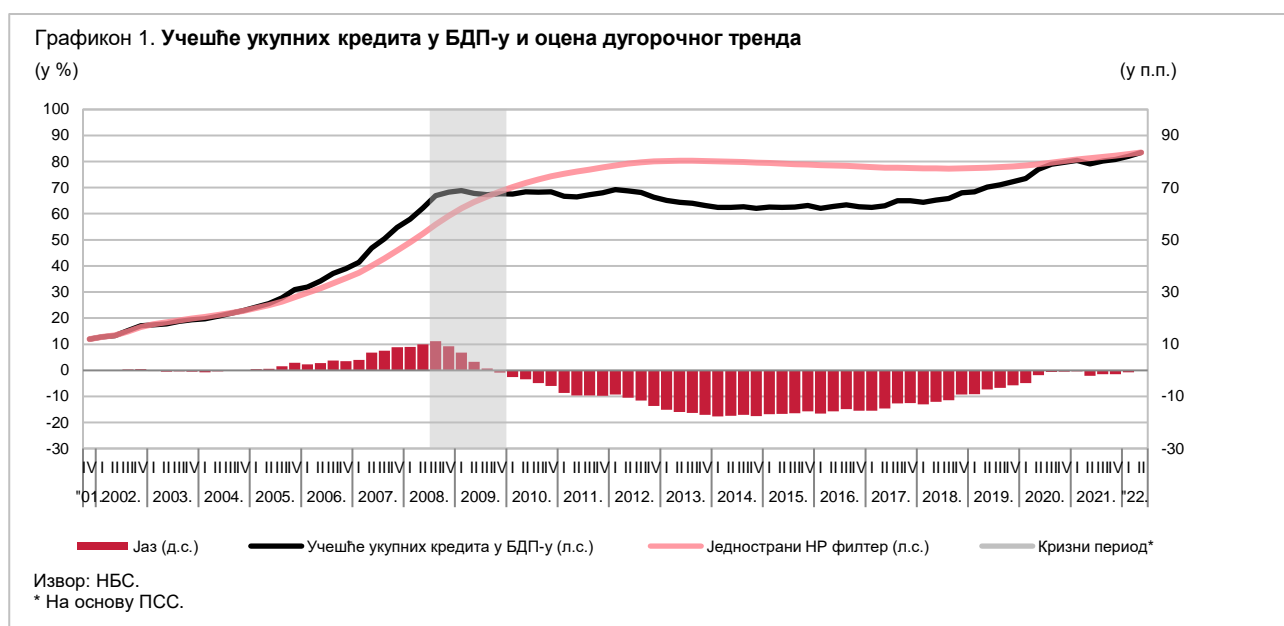
Извршни одбор Народне банке Србије је на основу члана 14. став 1. тачка 11) Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018) и на основу тачке 436. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС”, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020, 137/2020, 59/2021 и 67/2022, у даљем тексту: Одлука о адекватности капитала), на седници одржаној 8. септембра 2022. године, одлучио да стопу контрацикличног заштитног слоја капитала (у даљем тексту: *ССуВ*) за Републику Србију задржи у висини од 0%, имајући у виду да се оцењено учешће реалне кредитне активности у реалном бруто домаћем производу налази незнатно испод свог дугорочног тренда, као и да би, уз глобалне неизвесности у условима интензивирања геополитичких тензија и настављеног конфликта у Украјини, утврђивање стопе *ССуВ*-а изнад 0% могло да утиче на потенцијални нижи раст кредитне активности.

ССуВ представља додатни основни акцијски капитал које су банке у обавези да одржавају изнад прописаних регулаторних минимума у износу који је једнак производу њихове ризичне активе и специфичне стопе *ССуВ*-а. Применом овог инструмента утиче се на ублажавање цикличне димензије системског ризика, будући да се њиме током периода израженог кредитног раста ствара додатни слој основног акцијског капитала, који може бити ослобођен када се системски ризици материјализују.

Народна банка Србије утврђује на тромесечном нивоу стопу *ССуВ*-а за Републику Србију, узимајући у обзир вредност референтног показатеља, важеће смернице и препоруке Европског одбора за системски ризик и остале променљиве које сматра релевантним за праћење цикличне димензије системског ризика. У складу с тачком 436. ст. 2. и 3. Одлуке о адекватности капитала, основу за обрачун референтног показатеља на основу кога се процењује потребна висина стопе *ССуВ*-а представља одступање учешћа кредита у бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда. Одређивање стопе *ССуВ*-а за Републику Србију усаглашено је с препоруком за утврђивање стопе *ССуВ*-а Европског одбора за системски ризик (*ESRB/2014/1*).

На Графикону 1 приказано је учешће кредитне активности недржавном сектору у бруто домаћем производу, дугорочни тренд и оцењено

одступање учешћа кредита у бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда. Након периода експанзивне кредитне активности од 2000. до 2008. године, крајем 2009. године јаз учешћа реалне кредитне активности у реалном бруто домаћем производу ушао је у зону негативних вредности. Раст кредитне активности од 2014. године допринео је да се учешће укупних кредита у бруто домаћем производу на крају другог тромесечја 2022. приближи свом дугорочном тренду. Према подацима за јун 2022, учешће реалне кредитне активности у реалном бруто домаћем производу налази се незнатно испод свог дугорочног тренда (вредност јаза износи $-0,002$ процентна поена). На крају другог тромесечја 2022, у односу на крај 2014, вредност јаза је порасла за 17,5 процентних поена. На међугодишњем нивоу, вредност јаза је повећана за 2,1 процентни поен, док је у односу на претходно тромесечје повећана за 0,8 процентних поена. С обзиром на то да се оцењено учешће реалне кредитне активности у реалном бруто домаћем производу налази незнатно испод свог дугорочног тренда, утврђивање стопе *ССуВ*-а изнад 0% могло би да утиче на потенцијални нижи раст кредитне активности. Такође, задржавањем стопе *ССуВ*-а на нивоу од 0% ублажавају се последице појачаних инфлаторних притисака и глобалног поштравања монетарних политика, уз присутан раст геополитичких тензија и наставак конфликта у Украјини, на домаће услове финансирања привреде и становништва.

Да би се одредила стопа *ССуВ*-а за Републику Србију, поред одступања учешћа кредита у бруто домаћем производу од дугорочног тренда, узети су у обзир и додатни опциони показатељи, у складу с тачком 436. став 4. Одлуке о адекватности капитала. Коришћени су опциони показатељи праћења кредитне активности који осликавају карактеристике

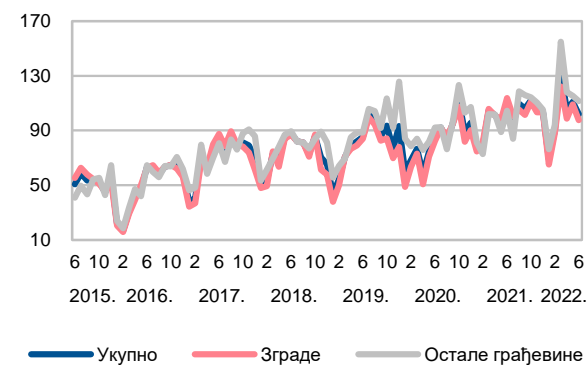
домаћег финансијског система, а односе се на тржиште непокретности, спољну неравнотежу и кретања у банкарском сектору.

Тржиште непокретности

Током другог тромесечја 2022. године забележен је раст укупног броја издатих дозвола новоградње од 3,6% у односу на исто тромесечје прошле године. *LTV* показатељ, мерен односом вредности хипотекарних стамбених кредита за чије је обезбеђење хипотекован стан и процењене вредности тих станова, у другом тромесечју 2022. забележио је пад у односу на претходно тромесечје и износио је 62,6%¹ (65,4% у првом тромесечју 2022), што је знатно испод регулаторног максимума од 80%.²

Графикон 2. Индекси броја издатих дозвола новоградње

(индекс, 2021 = 100)

Извор: Републички завод за статистику.

Резултати анкете о кредитној активности банака показују да су банке у другом тромесечју 2022, у складу са очекивањима, наставиле с благим поштравањем стандарда по којима су одобравале кредите привреди. И кредитни стандарди становништву су, након годину дана ублажавања, у другом тромесечју 2022. благо поштрени. Повећани трошкови извора финансирања и мања спремност за прихватање ризика кључни су фактори који делују у смеру поштравања стандарда, што банке очекују да се настави и у трећем тромесечју 2022. Оцена банака је да су и привреда и становништво повећали тражњу за кредитима током другог тромесечја 2022, вођени потребама за ликвидношћу и реструктурирањем постојећих обавеза, као и куповином непокретности.³

Показатељи спољне неравнотеже

Прилив капитала у Републику Србију по основу нето страних директних инвестиција у првој половини 2022. износио је 1.455 милиона евра. Повећани су и приливи по основу дознака, као и суфицит у размени

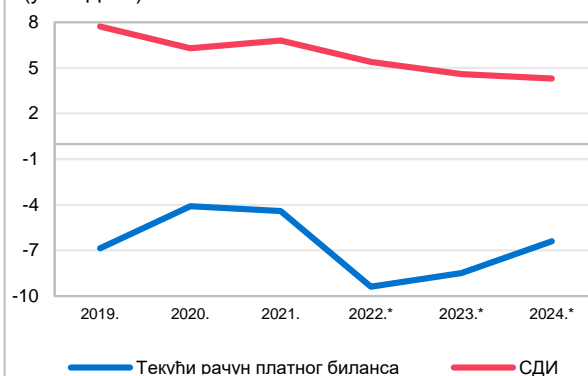
¹ Према подацима Народне банке Србије.

² Одлуком о мерама за очување и јачање стабилности финансијског система („Службени гласник РС”, бр. 34/2011, 114/2017 и 84/2020), кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности може бити одобрен физичком лицу под условом да износ кредита није већи од 80% вредности те непокретности. Изузетно банка може физичком лицу одобрити стамбени кредит који је обезбеђен хипотеком на непокретности под условом да је обезбедила да износ тог кредита није већи од 90% вредности те непокретности, ако се тај кредит одобрава у оквиру мера подршке државе одређеним категоријама физичких лица или ако се кредит одобрава за куповину прве стамбене непокретности.

³ Извештај о резултатима анкете о кредитној активности банака, друго тромесечје 2022.

услугама, захваљујући опоравку туризма и наставку интензивног раста извоза ИКТ сектора. Увоз енергената, првенствено због раста њихових цена на светском тржишту, определио је раст дефицита текућег рачуна платног биланса, који је у првој половини ове године износио 2,7 милијарди евра. Очекује се да ће учешће дефицита текућег рачуна у бруто домаћем производу у 2022. износити око 9,4%. У средњем року, раст извозних капацитета, уз очекивано смањење негативних ефеката екстерне тражње и неповољних односа размене, треба да допринесе постепеном смањењу дефицита текућег рачуна и очувању екстерне одрживости. Екстерној одрживости допринеће и наставак релативно високог прилива страних директних инвестиција у Србију.⁴

Графикон 3. Дефицит текућег рачуна платног биланса и СДИ (у % БДП-а)

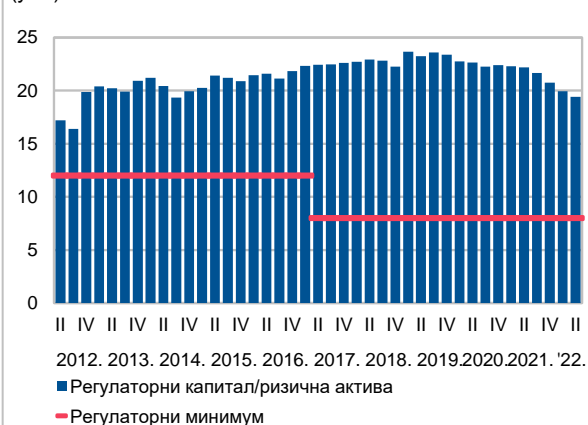

Извор: НБС.
* Процена НБС, август 2022.

Основни показатељи банкарског сектора

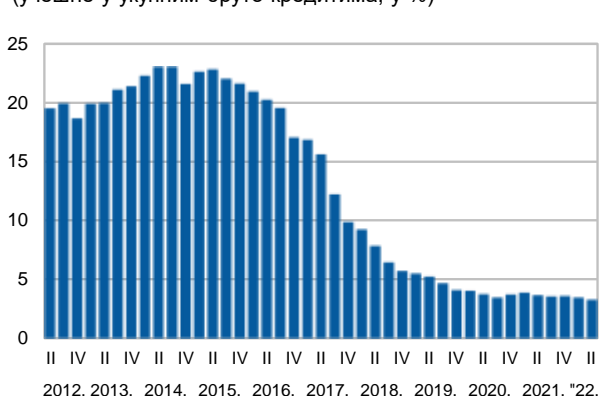
Банкарски сектор је остао адекватно капитализован и високо ликвидан, уз очекивања да ће се тако задржати у наредном периоду. На крају другог тромесечја 2022. године показатељ адекватности капитала на нивоу банкарског сектора износио је 19,4%, што је знатно изнад регулаторног минимума.⁵

Графикон 4. Показатељ адекватности капитала (у %)

Извор: НБС.

Графикон 5. Проблематични кредити (учешће у укупним бруто кредитима, у %)

Извор: НБС.

⁴ Извештај о инфлацији – август 2022.

⁵ Од 30. јуна 2017. године минимум показатеља адекватности капитала износи 8% (минимум показатеља основног капитала је 6%, док је минимум показатеља основног акцијског капитала 4,5%).

Количник одобренних кредита и примљених депозита (*Loan-to-Deposit* – *LtD*) на крају јуна 2022. забележио је вредност од 0,81. Његово задржавање на нивоу нижем од 1 указује на то да се банке у већој мери ослањају на домаће, стабилне изворе финансирања, као што су депозити.

Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима банкарског сектора знатно је смањено и има евидентан опадајући тренд захваљујући примени Стратегије за решавање проблематичних кредита, као и другим регулаторним активностима Народне банке Србије. Учешће проблематичних кредита износило је 3,26% на крају другог тромесечја 2022. године, што је за 0,4 процентна поена мање него у другом тромесечју 2021. и за 19,0 процентних поена мање него у августу 2015. године, када је усвојена поменута стратегија.

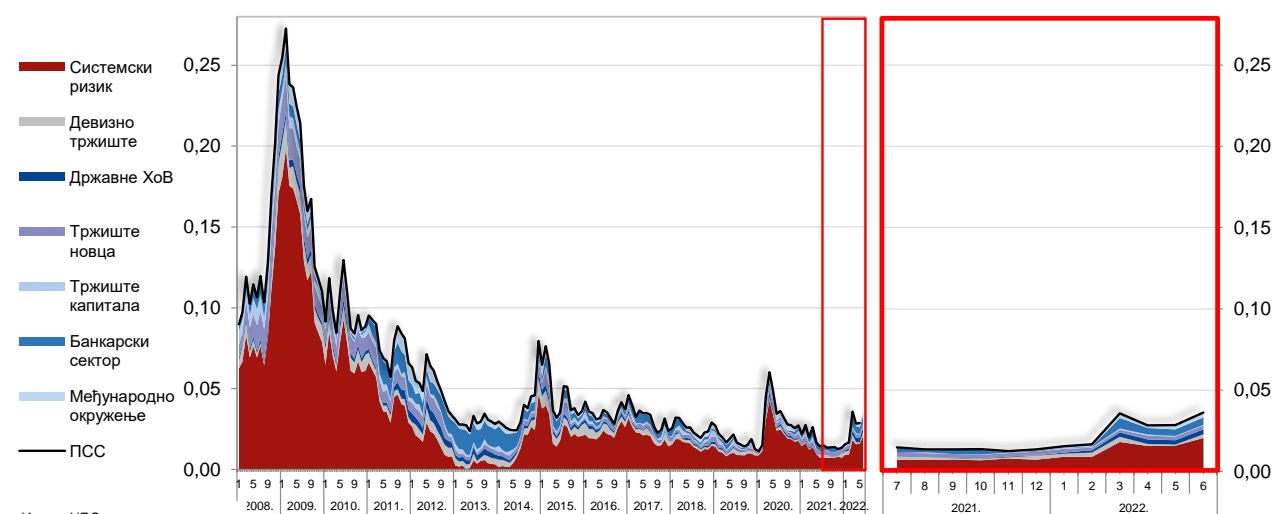
Народна банка Србије је у претходном периоду усвојила низ мера као одговор на кризу изазвану пандемијом. Правовременим и адекватним мерама омогућено је да домаћи финансијски сектор добије додатну динарску и девизну ликвидност како би несметано могао да настави кредитирање домаће привреде и грађана.

Оцена системског ризика финансијског система Републике Србије

Показатељ системског стреса (у даљем тексту: ПСС) развијен је с циљем да се препознају периоди повишеног стреса и ниво системског ризика финансијског система Републике Србије. ПСС обухвата низ показатеља који сагледавају величину финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних хартија од вредности, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

У другом тромесечју 2022. ПСС је благо порастао у односу на крај марта 2022, иако је током априла и маја 2022. године био на нешто нижем нивоу. Ниво системског стреса је бележио стабилну системску компоненту током 2021. и до краја фебруара 2022. године, док је раст забележен у марту 2022, као и на крају јуна 2022. године, у највећој мери услед ризика из међународног окружења. Уз раст геополитичких тензија и наставак конфликта у Украјини, глобално висока инфлација условила је заштравање монетарних политика водећих централних банака и поштрење финансијских стандарда. Материјализација ризика насталих у претходном периоду довела је до контракције глобалног опоравка, па су пројекције глобалног привредног раста у 2022. ревидиране наниже.

Графикон 6. Кретање показатеља системског стреса и приказ доприноса најзначајнијих фактора ризика показатељу системског стреса, уз идентификацију режима финансијског стреса

Извор: НБС.

Континуирано унапређење регулаторних мера које спроводи Народна банка Србије, као и побољшање домаћег макроекономског окружења остварено у претходном периоду, утицало је на то да банкарски систем Републике Србије остане стабилан, адекватно капитализован и високо ликвидан, уз очекивања да ће се тако задржати и у наредном периоду. Показатељ адекватности капитала за јун 2022. износио је 19,4%, док је просечан месечни показатељ ликвидности у јуну 2022. бележио вредност од 1,9. Резултати макропруденцијалних стрес-тестова за март 2022. године потврђују да и у случају најнеповољнијег сценарија показатељ адекватности капитала бележи вредности које су знатно изнад регулаторног минимума.

Почетком јуна 2022. агенција *Standard and Poor's* потврдила је кредитни рејтинг Србије на нивоу ББ+, уз стабилне изгледе, упркос условима појачане глобалне кризе изазване избијањем конфликта у Украјини. У саопштењу агенција *Standard and Poor's* истакла је кредибилитет и континуитет монетарне и укупне економске политике Србије, отпорност економије, као и очувану стабилност банкарског сектора.